

«شەرق شامىلى قۇرۇلۇشى» كىتاب نەشر قىلىش تۈرى (1234)
“东风工程” 图书出版项目之1234

داۋىنچى قۇپىيالىرى

Davinqy kupeyalece

دان براۋىن (امەرىكا)

(3)

بىلەن خالىق باسپاسى

داۋىنچى قۇپىالىسى

Davincyy kupeyaleoge

دان براۋن (امەرىكا)

(3)

بىلەن خالىق باسپاسى

图书在版编目(CIP)数据

达·芬奇密码. 下: 哈萨克文/ (美) 布朗(Brown. D) 著; 叶斯波力等译. —奎屯: 伊犁人民出版社, 2007.10 (2010.6 重印)
(东风工程)

ISBN 978—7—5425—1105—8

I. ①达… II. ①布… ②叶… III. ①长篇小说—美国—现代—哈萨克语(中国少数民族语言) IV. ①I 712.45

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2010)第 124427 号

总 策 划: 努尔泰·克亚斯别克

策 划: 李春光

翻 译: 叶斯波力·夏依马尔旦
库娜依·胡阿泰

特约编辑: 努尔达提·夏依孜热提

责任编辑: 米拉提汗·黑巴提

责任校对: 米拉提汗·黑巴提

达·芬奇密码(下)(哈文)

(美) 丹·布朗 著 叶斯波力 等译

伊犁人民出版社出版发行

(奎屯市北京西路 28 号 邮政编码 833200)

新疆新华书店经销

新疆新华印刷厂印刷

880×1230毫米 32 开本 7.25 印张

2007 年 10 月第 1 版 2010 年 7 月第 2 次印刷

印数: 1—3720 册

ISBN 978—7—5425—1105—8

定价: 15.40 元

باس جوبالاۋشى: نۇرتاي قىياسبەك ۇلى
جوبالاۋشى: لي چۇنگۇاڭ
اۋدارعاندار: ەسبول شايماردان ۇلى
كۇناي قۇتاي قىزى
ۇسىنس ەتىلگەن رەداكتور: نۇردات شايزىرات قىزى
جاۋاپتى رەداكتور: مەللاتقان قىبات ۇلى
جاۋاپتى كوررەكتور: مەللاتقان قىبات ۇلى

داۋىنچى قۇپىيالىقى (3)

بىلە خالىق باسپاسى باستىرىپ تاراتتى
(كۇيتىڭ قالاسى بيجىڭ بانىس كوشەسى 28 - اۋلا)
پوچتا نومۇرى: 833200
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىدە ساتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسپا زاۋودىدا باسلىدى
فورماتى : 1/32 880 × 1230 باسپا تاباعى: 7.25
2007 - جىل 10 - اي 1 - باسپاسى 2010 - جىل 7 - اي 2 - باسلىۋى
تىراجى: 1—3720

ISBN 978—7—5425—1105—8

باعاسى: 15.40 يۋان

الغى ءسوز

«شعئس جهلى ىنجه نەرياسى» — مەملەكەت پەن اۆتونومىيالى رايون ئۇىر تۇناس جوسپارلاپ، اۆتونومىيالى رايوندىق باسپا ئسوز مەكەمەسى اتقارۇعا ورنالاستىرعان، خالىق جونىنەن اسا يىگىلىكتى ىنجه نەريا. مۇنداعى باستى مىندە — اقپارات، باسپا ئسوز ارقىلى بۇكىل شىنجياڭداعى ئارۇلت ەگىنشى — مالشىلارعا عىلىم — تەخنىكا بىلىمدەرىن جالپىلاستىرۇ، ولارعا وزىق مادەنيەت تاراتۇ، ئسويتىپ، ئارۇلت ەگىنشى — مالشىلاردىڭ عىلىم — تەخنىكا بىلىمدەرىن ۇيرەنۇ، ساپالارىن جوعارىلاتۇ ولاردى كەدەيلىكتەن قۇتلىدىرىپ، دوڭگەلەك داۋلەتتى ورەگە جەتكىزۇ جونىندە اقپارات — باسپا ئسوزدىڭ الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ جۇيەسىن قۇرۇ بولىپ تابىلادى.

بۇكىل شىنجياڭداعى «سان مىڭداعان اۋىل — قىستاققا» كىتاپ، دىبىس — كەسكىن بۇيىمدارىن جەتكىزۇدىڭ ئوزى «شعئس جهلى ىنجه نەرياسىنىڭ» ماڭىزدى ويىەكتىلەرىنىڭ ئىرى. وسى ويىەكتى دە سوتسىيالىستىك جاڭاشا اۋىل — قىستاق قۇرۇ قۇرىلىسىنىڭ اياق السىن، ورنالىقتىڭ اۋىل شارۋاشلىعى، اۋىل — قىستاق دىقاندار قىزمەتتى جونىندەگى ورنالاستىرۇنىڭ ماڭىزدى ئتۇيىنىن وزەك ەتە وتىرىپ، پارتىيانى، وتاندى، سوتسىيالىزمىدى ئسۇيۇ جونىندەگى، اۋىل شارۋاشلىعى، اۋىل — قىستاق، دىقاندار ئۇشىن عىلىم — تەخنىكا جالپىلاستىرۇ جونىندەگى، دەنساۋلىق ساقتاۋ، دەنساۋلىقتى قورعاۋ جونىندەگى، زاڭ جالپىلاستىرۇ جونىندەگى، ازامات جاسىنا تولماعاندارعا ارنالغان ىدەيا — ئمورال قۇرىلىسى جونىندەگى، قوس ئىل وقىتۇى جونىندەگى، ئلتتاردىڭ ئداستۇرلى وزىق مادەنيەتتىن ساۋلەلەندىرۇ جونىندەگى، كوڭىل اشۇ جونىندەگى، سوتسىيالىستىك جاڭاشا اۋىل — قىستاق قۇرۇ جونىندەگى، دىنگە ماركىستىك كوزقاراستى، پارتىيانىڭ ئلت ساياساتى مەن ئدىن ساياساتىن جالپىلاستىرۇ جونىندەگى باسلىمداردى — مىنە، وسى ون ئتۇر بويىنشا شعارىلاتىن

باسىلىمىداردى باسپادان شىعارۇ ۋىمىداسىتىرىلىپ وتىر. وسى باسىلىمىدارغا مازمۇنى جاقتان سوتسىيالىستىك جاراسىمدى قوعام قۇرۇ، سوتسىيالىستىك جاڭاشا اۋىل-قىستاق قۇرۇ نەگىزگى جەلى. ەگىن-مال شارۋاشلىق رايوندارىندا «ۋىندىرىسى وركەندەگەن، تۇرمىس كۇيى جاقسارغان. اۋىل سالتى وركەنيەتتى، قىستاق كوركى رەتتى دە تازا. باسقارۋى دەموكراتىيالى» وركە جەتۋ نىسانا، «ەگىن-مال شارۋاشلىمىمەن، ەگىن-مال شارۋاشلىمى رايوندارىمەن، ەگىنشى-مالشىلارمەن ەتەنە بولۇ» ماقسات، ءار ۇلت ەگىنشى-مالشىلاردىڭ وقىپ تۇسىنە الۋى، ۇيرەنىپ بىلە الۋى، يىگىلىگەنە جارانا الۋى پرىنسىپ ەتىلدى. بۇل كىتاپتاردىڭ ءتىلىنىڭ قاراپايىم، مازمۇنىنىڭ ۇعىنىقتى بولۋىنا قۇلىشىنىس جاسالدى، تەكىستكە سۇرەت قوسا بەرىلدى. دىبىس تاسپاسى دايىندالدى، ءسويىتىپ، كىتاپتاردىڭ عىلمىلىلىمى، قولدانىلمالىلىمى، ءبىلىم بەرگىشىتىگى جانە قىزىقتىلىمى كورنەكتىلەندىرىلىپ، جاڭا تەحنىكا، جاڭاشا كوزقاراس، جاڭا ءبىلىم ارقىلى ءار ۇلت ەگىنشى-مالشىلاردىڭ جاڭاشا ويلاۋىنا، تىك ءۇرىس اشۋىنا، كوز اياسىن كەڭەيتۋىنە شابىت بەرىلدى جانە كۇش سالىندى. ءار ۇلت ەگىنشى-مالشىلاردىڭ كىتاپ ساتىپ الۋ، كىتاپ وقۇ قىيىنشىلىمى ماسەلەسىن «شىعىس جەلى يىنجەنەرياسىن» جۇرگىزۋ ارقىلى العاشقى ادىمدا شەشىپ، بۇكىل شىنجياڭداى ەگىن-مال شارۋاشلىمى رايوندارىن كىتاپپەن، دىبىس-كەسكىن بۇيىمدارىمەن قامداۋدىڭ تاپشىلىمى ماسەلەسىن ۇنىمدى تۇردە باسەڭدەتىپ، از ۇلتتاردىڭ تاڭداۋلى باسىلىمدارىنىڭ قامتىلىم كۈلمى مەن نىقيال كۇشىن اناعۇرلىم كەڭەيتىپ، ءار ۇلت ەگىنشى-مالشى قاۋىمىن ۇنىمدى ارتىتىرۋعا، كىرىستى مولايتۋعا، عىلمى جولمەن بايۋعا دۇرىس باستاۋ ۇشىن، ءبىز ولارعا اقىلدىق جاقتان ۇتىمدى كومەك جاسالۋىن جانە ولار ۇشىن رۋحاني كۇش ازىرلەنۋىن تىلەيمىز.

شىنجياڭ اقپارات-باسپا ءسوزى بويىنشا «شىعىس جەلى يىنجەنەرياسىنا» جەتەكشىلىك تۇرۇرۇپپاسىنىڭ كەڭسەسى

75 - تاراۋ

ارينگالوسا ھېسكوپ فارشتان كەلگەن تەلەفوندى تىلى ۋېر رەت باسپ تاستىغان كەزدە، ول وتىرعان الگى تۋرىيىنا ھەسكەكشەلى ايرىپلان شىراقتارى سامالاداي جايىلغان موناكو قالاسىنىڭ تاق تۈبەسىنەن ۋوتىپ بارا جاتقان ەدى. ول قۇسۇ دورباسىن تىلى دا قولىنا الدى. ۋېراق قاتتى شارشالغاندى سەبەپتى قۇسقىسى كەلسەدە قۇسۇغا دارمەنى كەلمەدى. ۋېرجولاتا تىندىم قىلايىن!

فارشتان كەلگەن ەڭ جاڭا ھابار ادامنىڭ قىالىنا دا كىرمەگەن ۋس. دەگەنمەن بۈگىن كەشتە بولغان سىتەر شىنىندا سولەكەتتەۋ بولدى. ۋستىڭ اياق السى قالاي؟ كوزدى اشپ - جۇمەناشا استاڭ - كەستەڭ شىعپ، تىزگىن بەرمەي كەتتى. سەرراسقا نەنى بۇيىردىم؟! ال ۋوزىم نە تىندىردىم؟!

ەكى ايلى قالىتراپ بارا جاتقان ارينگالوسا ۋشقىشتىڭ بولمەسىنە كەلىپ: «ملغان كۈمەكتەسىپ بلەتتى بۇرساڭ قايتەدى؟» دەدى. ۋشقىش ۋعان كوز قىيىمن عانا تاستاپ كۈلىپ قويدى: «قالجىڭداپ تۇرعان شىعارسىز؟»

— جوق، قالجىڭ ەمەس، دەرەۋ لوندونغا بارۋىم كەرەك.
— پوپ، بۇل مايغا العان ۋشاق، تاكسى ەمەس، — دەدى.
— ارينە، اقىڭدى بەرمەن. قاناشا الاساڭ؟ سولتۇستىككە قاراي ەندى ۋبىر سىلعات ۋشاق لوندونغا جەتەمىز، ۋتىپتى بلەتتى دا كوپ وزگەرتپەيسىڭ، سوندىقتان —

— پوپ، بۇل اقشانىڭ عانا ماسەلەسى ەمەس، باسقا دا ماسەلەلەر بار.
— ون مىڭ ەۋرو بىرىن، دەرەۋ بلەداردى وزگەرت.

ارتىنا بۇرىلغان ۋىشقشنىڭ كوزى باقمايىپ كەتتى: «قاندا دەيسىڭ؟
 ۋىسرا قانداي پوپىسنىڭ مۇنشا كوپ اقشا الپ جۇرەتتىن؟»
 ارىنگالوسا كەين قايىتتى دا، قارا سومكاسىنان ۋىسرا پاراق ەسىمسىز
 زايوم الپ شىعپ ۋىشقشقا ۋىسىندى.
 — بۇل نە؟ — دەدى ۋىشقش.
 «ۋاتىكان بانكىسى كەسكەن ەسىمسىز زايوم، قۇنى ون مىڭ ەۋرو
 تۇرادى.»

ۋىشقش سەنەرىن دە، سەنەسىن دە بىلە المادى.
 — ول ئاق اقشامەن بىردەي قولدانىلادى.
 ۋىشقش زايومدى سىيرا سالى دا: «ملەن كەرەگى ئاق اقشا» دەدى.
 ارىنگالوسا ەپىسكوپ ۋىشقش بولمەسىنىڭ ەسىگىنەن ۋىستاي قالماق
 بولسا قۇلاپ تۇسەر ەدى. ول وتە قالجىراپ كەتكەن: «بۇل ۋىسرا مەن
 ۋىلەم ماسەلەسىنە سايالى وتىر. ملەن كومەكتەسكەننىڭ بولسىن،
 مەنىڭ، ۋىسراسىز، دەرەۋ لوندونغا جەتۋەن كەرەك.»
 ۋىشقش ەپىسكوپنىڭ ساۋىلىنىدىلى التىن جۇزىگىنە قاراپ وتىرىپ:
 «نەمىز بىرلىيانت پاپا» دەپ سۇرادى.

ارىنگالوسا ەپىسكوپ ساقىناسىنا قاراپ: «بۇل ساقىنادان ايرىلا
 المايمىن» دەدى.

ۋىشقش يىمەن قومداپ تۈزەلىپ وتىردى دا، جەلدى توساتىن اينەك
 تەرەزدەن تىسقا كوز سالىدى.

ارىنگالوسا وزەگىن ۋىرت شالىغانداي جۇزىگىنە تالى قارادى. مەيلى
 قايتكەن كۈندە دە، بۇل جۇزىك ۋاكىلىدىك ەتەتن بارلىق ۋىس، ۋىسى
 ەپىسكوپ جونىنەن، كەلمەسكە كەتكەلى تۇر. ۋىسوت پىسىرىمداي ۋاقىت
 وتكەسىن، ول جۇزىگىن الپ ۋىساقنىڭ كورسەتكىش تاقاسىنا ابايلاپ
 قويىپ قويدى.

ارىنگالوسا ەپىسكوپ ۋىشقش بولمەسىنەن ەپىپەن شىقتى دا، ورنىنا
 كەلىپ جايلاستى. 15 سەكۈندتان كەينىن ول ۋىساقنىڭ سولتۇستىككە

قاراي قىيىستاپ بارا جاتقانن سەزدى.

وسلاي بولسادا ارىنگالوسا ەرتەڭنىڭ نە بولارن مەجەلەي المادى.
وسنىڭ ەبارى ەبىر ۇلى ماقساتتان، زەر سالا جوبالانغان ەبىر
جوسپاردان باستاۋ العان. ال قازىرشى؟ ول بەينە قارتادان جاسالعان ۇي
سەكىلدى ۇپ ەتكەن جەلمەن بىرگە جالىپ ەتە ۇتۇستى ... اقىرى قانداي
بولادى، بۇعان ەشكىم دە ەداپ باسپ كەسم ايتا المايدى.

76 - تاراۋ

«ئوز كوزىمەن كورگەن» كىيەلى نەكە» بارىسىن ايتىپ بولغان سوفى
ۋرەيلى كۈيدەن ەلى ارىلا الماي وتىر. ونى ەت قۇلايمەن ەستىگەن لانگ
قاتتى قايران قالدى. سوفى ەمۇراسىمنىڭ تۇتاس بارىسىن ەوز كوزىمەن
كورگەن، ەتىپتى اۋەلى، ۇلى اتاسىنىڭ ەمۇراسىمدا باستان - اقىر باستى
ورىندا بولغانىن دا كورىپ وتىر ... سيون قۇپيا ۇيىمنىڭ ۇلى ۇستازى.
ولار ەبىر توپ پاراساتتى دا ۇلى ادامدار. داۋىنچى، بوتچەل، ايساك
نيۋتون، ۆيكتور گىۋگو، جان كوكت جانە ياك سونى بار.

لانگ باسەڭ ۇنەن: «نە دەرىمدى بىلىمى وتىرمىن» دەدى.

سوفىدىڭ قوس جانارى جاسقا شىلاندى: «ول مەنى ەوز قىزىنداي

اپەشتەپ ەوسىردى»

لانگ سوفىمەن العاش اڭگىمەلەسكەن كەزىندە ونىڭ جانارىنان ادامدى
ەتۈپسىز تەرەڭ وي شۇڭەتتە تارتاتىن ەبىر وكىنىشتىڭ نەگە قىلاڭ
بەرگەننەندى ەتۈسىندى. بۇدان بۇرىن سوفى نەيۋ ۇلى اتاسىنان ات
بويىن اۋلاق سالعىسى كەلگەن ەدى. ەبىراق قازىر ۇلى اتاسىنا جاڭاشا
كوزقاراسپەن قاراي باستادى.

سىرتتا تاڭ قىلاڭ بەرە باستادى، باياۋ شىعپ كەلە جاتقان كۈن
ساۋلەسى ۇشاقتىڭ سول قاناتىنا ەتۈسىپ كەلەدى. ال ولاردىڭ استىندى
عالم شار ەباز-بايالىعىنىڭ قاراڭغىلىق قۇشلىغىندا ۇيىقتاپ جاتىر.

تىبىن: «جارقىندارىم، جۇرەك جالعارلىق بىردەمە جەمەيسىڭدەر مە؟»
دەپ ماركسا باسىپ ولاردىڭ قاسىنا قايتىپ كەلدى. قولىندا بىرنەشە
قۇمىرا كوكاكولا، تۇرڭقىراپ قالعان ەبىر قوراپ پىراندىك بار. ول
بۇلاردى ۇلەستىرىپ جاتىپ ماردىمىسىز كەننەن ايتىپ عاپۇ ەتىندى.
«موناح دوسىمىزدىڭ شىننەن ايتاتىن ەتۈرى جوق، ەبىراق وعان ەلى دە

«بىراز ۋاقىت بەرگەنمىز «جون» دەدى باسەڭ ۋىمەن. ودان پىراندىكتەن
«بىر تىستەپ الىپ، قىلغىزداغى الگى ولەڭگە قارادى. «پالەندەي
ىلگەرلەۋىشلىك بار ما؟ جارقىنىم، ۇلى اتاڭ بىزگە «سىرا نە ايتپاقشى؟
الگى ەسكەرتكىش، قاسىيەتتى وردانىڭ ساردارلارى تابىنعان ەسكەرتكىش
ەسەبى قاي جەردە؟» دەپ ول سوفىغا سۇراۋ قويدى.

سوفى «لام دەمەستەن باسەن شاپقادى.

تىبىن تالى دا الگى ولەڭمەن جالاسىپ وتىرعان كەزدە لانگ «بىر
قۇمىرا كوكاكولانىڭ اۋزىن اشىپ تەرەزەگە قارادى. ونىڭ وينا سول
«بىر قۇپيا «مۇراسىمدەر مەن «الى شەشىلمەگەن قۇپيا سىفر تالى ورالا
كەتتى. قاسىيەتتى وردا ساردارلارنىڭ ەسكەرتكىشى «تۇيىننىڭ «تۇيىنى.
ول كوكاكولادان اۋىز تولتىرا جۇتىپ الدى. قاسىيەتتى وردا ساردارلار
ەسكەرتكىشى. كوكاكولا «الى دە قان جىلىم ەكەن.

تاڭ شاپىلى «تۇن پەردەسىن تۇرە باستادى. لانگ كۇن مەن «تۇننىڭ
الماسقانىن «وز كوزىمەن كوردى. تومەننەن تەڭىز تولقىندارى جارقىراپ
كورىندى. يىلون بۇغازىنا جەتىپىمىز، بارار جەر دە تاپاپ قالدى.

لانگ وسى تاڭ شاپىلى، مىشا بىلىققان وينا «ۇمىت ساۋلەسىن
تۇسىرسە ەكەن دەپ ارمانداغان ەدى، الايدا بولمە سىرتى تاڭ نۇرىمەن
الماقارغان سايىن، ونىڭ شىن سىر جونىندەگى تەجەمى بارماق سايىن
بوساڭسى باستادى. ول گۇرىلدەگەن ۇشاق ۋىمەن بىرگە بەس تارماقتى
قۇيىقلىجىمالى «ان ۇلگىسىندەگى ولەڭدى، سونداي - اق ادامداردىڭ
قايتا - قايتا شىرقالغان «انىن، «كىەلى نەكە» مەن قاسىيەتتى
مۇراسىمدەگى ۇندەردى ەستىگەندەي بولدى.

قاسىيەتتى وردا ساردارلار ەسكەرتكىشى.

ۇشاق قۇرىلىق كەڭىستىگىندە ۇشىپ كەلەدى. وسى كەزدە لانگنىڭ
وينا توسىننان «بىر «ۇمىت ۇشقنى جىلت بەرگەندەي بولدى. ول بوس
قۇمىرانى تاستاي سالدى دا ارتىنا بۇرىلدى: «سەندەر سەنبەسىڭدەر.
قاسىيەتتى وردا ساردارلار ەسكەرتكىشى دەگەننىڭ نە ەكەنىن «بىلىدىم».

تىبىن تارەلكەگە قاراپ تۇرىپ: «بۇلاي بولغاندا ەسكەرتكىشتىڭ قاي

جەردە ەكەنن بىلگەن بولدىڭ عوي» دەدى.

لانگ: «ونىڭ قاي جەردە ەكەنن بىلمەيمىن، بىراق نە ەكەنن بىلمەن»
دەدى كۈلىمسەرەپ.

سوفى ورنىنان تۇرىپ بەرى ۇمتىلدى.

لانگ: «مەنىڭشە ەسكەرتكىشتىڭ (headstone) ارپىتىك ماعىناسىن
الۋ كەرەك، ول تاستى (stone) مەڭزەيدى، استە پالەندەي قابىر
ەسكەرتكىش ەمەس» دەپ تۇسىندىرە سويلەدى. ونىڭ جۇزىنەن علمىي
زەرتتەۋ جلىنىدا قوماقتى تابىسقا جەتكەن جاننىڭ قۋانىشىنداي شاتتىق
لەبى ەسىپ تۇرعانداي.

تىبىن: «تاس دەيسىڭ بە؟» دەپ سابىرسىزدانا قالدى.

بۇل ۇسوزدى سوفى دا تۇسىنە الماي تۇرغان ۇتارىزدى.

«رەي، ۇدنىي سوت جات ۇدىن مۇرىتتەرىن ۇز بەتتەرمەن جانىشتىلعان
كەزدەردە ۇدنىي ۇيىم قاسىيەتتى وردانىڭ ساردالار توبىن تۇگەل جات ۇدىن
مۇرىتتى دەپ قارالاعان ەمەس پە ەدى؟» دەدى لانگ.

«ونىڭ راس، ولار كوپتەگەن قىلمىستى ات تاققان، ماسەلەن،
ەرەكتىڭ ەركەككە شابۋى، كرەستكە دارەت سىندىرۋ، جن - شايىتانغا
تابىنىۋ، تاعىسىن - تاعىلار»

«وسى قىلمىستاردىڭ شىندە كورسوقىرلىقپەن جالعان بۇتقا تابىنعان
دەگەن ۇىر ۇسوز بار ەمەس پە ەدى؟ ناقتىلاپ ايتقاندا، ۇدنىي ۇيىم
قاسىيەتتى وردا ساردالار توبىن جاسىرىن تاس مۇسىنگە ۇمناجات ەتەدى
دەپ جازىرعان... ال بۇل تاس ۇمۇسىن ۇدال جات ۇدىن ۇتاڭىرىنىڭ
ۇزى».

تىبىن داۋىستاپ جىبەردى: «سەن بوۋمو ۇتاڭىرىن ايتىپ وتىرمىسىڭ،
و، ۇتاڭىرىم، ۇدال توبەسىنەن تۇسكەنىڭدى قاراشى! ايتىپ وتىرعانىڭ
قاسىيەتتى وردا ساردالار توبى تابىنعان الگى تاس ۇمۇسىن ەمەس پە!»

لانگ دەرەۋ سوفىغا تۇسىندىرىپ، بوۋمو ۇتاڭىرى جات ۇدىن
مۇرىتتەرىنىڭ ۇسىپ - ۇرىۋدى مەڭگەرگەن ۇتاڭىرى ەكەندىگىن، ول
ادامزاتنىڭ ۇسىپ - ۇرىۋ قابىلەتىمەن بايلانىسىپ جاتقاننى ايتتى.

بوۋمو ئاڭلىرىنىڭ باس ئېتىمى قويغا ۇقسايدى. قوي دەگەن قۇدرەتتى
ومىرشەڭدىك كۈشتىڭ جالپىلىق بەلگىسى. قاسىيەتتى وردا ساردارلار
توبى ونىڭ كوبەيتىلگەن تاس ئۇسنىن قورشاي ئىمىنات ايتىپ، وسى
ارقىلى وزدەرنىڭ بوۋمو ئاڭلىرىنە دەگەن قۇرمەتن بىلىدىرگەن.

«بوۋمو ئاڭلىرى» دەدى تېيىن كۈلىپ: «مۇنداي ئۇراسىم جىنىستىڭ
بىرىڭۋى ارقىلى تىرشىلىك جاراتۇدىڭ كەرمەتن جىرلاۋ ۇشن وتەدى،
ئىراق پاپا كلەيمەنت V كەرسىنشە جۇرتتى بوۋمو ئاڭلىرىنىڭ
باسى جىن - شايتاننىڭ باسى دەپ سەندىرگەن. وسى پاپا بوۋمو
ئاڭلىرىنىڭ باسىن قالغان ەتپ، ونى قاسىيەتتى وردا ساردارلار توبىنا
قارسى تۇراتىن ماڭىزدى قۇرال دەپ قارالغان».

لانگ بۇل سوزدەردى قوستىلغانداي بولدى. قازىرگى ادامدار سادان دەپ
اتالانن ۇزىن ئۇيىزدى ئىر الباستىغا سەنەدى، ال بۇل تارىختى بوۋمو
ئاڭلىرىنە دەيىن اپارۋعا بولادى. ءدنى ۇيىم ومىرشەڭدىك كۈشتىڭ
سىمۋولى بولغان ۇزىن ئۇيىزدى وسى ئاڭلىردى جادىگۈيلىكتىڭ نىشانى
دەپ شەنەيدى. ولاردىڭ تۇبەگەيلى جەڭسىكە جەتە الماعانىمەن، نەداۋىر
تابىسقا جەتكەنى ايان. امەرىكانداردىڭ ءداستۇرلى مەرەكەسى «العىس ايتۋ
مەرەكەسىندە» جات ءدنىنىڭ كەي ئىر جۇرناق تارىن داستانداردان
بايقاۋعا بولادى، ومىرشەڭدىك كۈشكە يە ۇزىن ئۇيىزدى نارسەلەر ۇستەل
باسىنن كوپتەپ كەزىگەدى. گۈل - جەمىسى تولىتىرىلىپ، مولشىلىقتىڭ
سىمۋولى ەتەلەتن قوي ئۇيىزى بوۋمو ئاڭلىرىنىڭ ومىرشەڭدىك
كۈشىنە ارنالغان ساۋعا، بۇل اسپان ئاڭلىرى ۇيس ئىر ەشكى تاپسىرىپ
الىپ، ونى ۇز قولىندا باققاننان كەيىن قالىپتاسقان. سىنىپ قالغان
ەشكى ئۇيىزىنە جەمىس - جىدەك تولىتىرىلغان ەكەن. بوۋمو ئاڭلىرى
ارا - تۇرا كەيىپكەرلەر بەينەسىنەن دە بايقالىپ قالادى. كەيىر
قالجىڭباس جاندار دوس - جاراندارىنىڭ ارتىنا بارىپ، سۇق ساۋىلى مەن
باس بارىلمىن شىعارىپ، «V» ءارپى فورماسىندا قول يشاراتىن
جاسايدى. مۇنىسى وزدەرى قىلجاقتىلغان ادامنىڭ تاسىعان ومىرشەڭدىك
كۈشىنە جارناما جاسالغاندىق ەكەنن وسىنداي قىتۇرقىلىق ىستەپ

جۈرگەندەردىڭ بىلەتنى ساناۋلى.

تېبىن اسەرلەنە: «سولاي، سولاي، بوۋمو ئاڭىرى، سوزسىز، ولەڭدە تىلگە السنغان قاسىيەتتى وردا ساردارلار توبى جىرلاغان الگى تاس مۇسۇن» دەدى.

سوفى سوزدى ئىلىپ اگەتتى: «بولدى، قويىڭىزدارشى، ەگەر بوۋمو ئاڭىرى ئال سول قاسىيەتتى وردا ساردارلار توبى جىرلاغان تاس مۇسۇن بولسا، وندا بىز بىلاي تارتساڭ. اربا سىناتىن، ولاي تارتساڭ وگىز ولەتىن، ماسەلەگە جولىقتىق تا». ول قۇپيا سىفر تۇتىكشەسىندەگى اربىتىك اينالما تاباقشالاردى نۇسقادی: «بوۋمو ئاڭىرى (Bophomet) دەگەن سوز سەگىز اربىپ، ال بىزدىڭ نىزەپ وتىرعانىمىز بەس اربىتىك سوز».

تېبىن ئىپتى ماسايراي كۆلدى. «جارقىنىم - اۋ، بۇلاي بولغاندا، ەتباس سىفىرى ئوز كەرەمەتىن كورسەتەتىن بولغاندا».

77 - تاراۋ

تيىن ءوزىنىڭ ەستە ساقىتاۋ قابىلەتىنە سۇيەنىپ، سىبىوراي
الفاۋيتىندەگى 22 ءارپتى جازىپ شىقتى. بۇعان لانگ قايران قالدى.
ماقۇلداۋدان وتكەننەن كەيىن، تيىن سىبىوراي ءارپىن قولدانباي،
سايكەستى رىم ءارپىن قولداندى. دەسەدە ول اينالقاتەسىز سىبىوراي
ماقامى بويىنشا ارپەتەردى داۋىستاپ وقىدى.

ABGDHVZChTYKLMNSOPTzQRSHTH

«الف (Alef)، بەت (Beit)، گىمىل (Gimel)، دال (Dalet)، حي (Hei)،
ۋاۋ (Vav)، زايىن (Zayin)، چەت (Chet)، تەت (Tet)، يۇد (Yud)،
كاف (Kaf)، لامىد (Lamed)، موم (Mem)، نان (Nun)، سامۋىچ
(Samech)، اين (Ayin)، پى (Pei)، زادىك (Tzadik)، كۇف (Kuf)،
رىش (Reish)، شىن (Shin)، جانە تاۋ (Tav) دەپ وقىپ شىققان تيىن
ايقۇلاقتانا كوزدەرىن ۇقالاپ قويىپ ءسوزىن جالعايدى: «ناقتى سىبىوراي
ءتىلى جازىبا جۇيەسىندە داۋىستى دىبىستى جازۋدىڭ قاجەتى جوق،
سوندىقتان ەگەر سىبىوراي ءارپى بويىنشا بوۋمو ءتاڭىرى دەگەن ءسوزدى
قارپىتاپ جازعاندا 3 داۋىستى دىبىس جوعالادى. تەك...». سوفى: «بەس
ءارپ قالادى» دەپ قالعانىن ءوزى دە اڭداماي قالدى. تيىن باسنى يىزەپ
قويىپ تاعى جازا باستادى. «بولدى، مىنە بۇل سىبىوراي ارپىمەن
جازىلعان بوۋمو ءتاڭىرى دەگەن جەكە ءسوزدىڭ دۇرىس فورماسى. انىق
بولۋى ءۇشىن مەن اسىپ قالعان ءۇش داۋىستى دىبىستى دا مىنا ارعا
جازىپ شىعايىن»

BaPVoMeTh

ول ءسوزىن تولىقتاي ءتۇستى: «ارىنە، سىبىوراي ءتىلى ادەتتە وڭنان

سولغا قاراي جازىلادى، سولاي بولسادا ءبىز ەتباس نومىرىنەن پايدالانا الامىز. بۇل ەستەرىڭدە بولسىن. وسى ارىپتەردى اۋەلگى قاتارلاشقان بىلىقتا قارسى تارتىپپەن قايتادان ءبىر رەت جازىپ شىعامىز. وسى ءتاسىل ارقىلى ءوزىمىزدىڭ اۋىستىرۋ سىستەمىمىزدى جاسايمىز»

سوفى تىبىننىڭ قوللىنىپ قالامدى الپ: «بۇدان دا وڭاي ءبىر ءتاسىل بار. بۇل ءتاسىل ەتباس سىفىرىن قامتىعان ورىن اۋىستىرۋ قۇپيا سىفىرلارنىڭ بارلىعىنا بىردەي قولدانىلا بەرەدى. بۇل مەنىڭ قولۋى پاتشا يىنىستىتۋىتىندا ۇيرەنگەن بولماشى ونەرىم» دەدى. ول الدىمەن سولدىن وڭغا قاراي ءارىپتىڭ الدىڭعى ءبىر بولەگىن جازدى. ودان كەيىن قالعان ارىپتەردى استىنا وڭنان سولغا قاراي جازدى. «قۇپيا سىفىرعا تالداۋ جاسايتىن ماماندار مۇنى نىشامداۋ ءادىسى دەپ اتايدى، كۇردەلىلىگى كوپ ازايىپ، تۋرالغى ەكى ەسە ارتادى»

A	B	G	D	H	V	Z	Ch	T	Y	K
Th	Sh	R	Q	Tz	P	O	S	N	M	L

تىبىن سوفىدىڭ سىزعا كەستەسىنە سىعرايىپ قاراپ قويدى دا: «جارايدى، قولۋى يىنىستىتۋىتىنىڭ كەيىنگى شاكىرتتەرىنىڭ سىكە شوگەلدىگىن كورىپ ءبىر جاساپ قالعانمىدى قاراشى» دەپ كۇلدى.

كەستەگە قاراعان لانگ ەرىكسىز ويغا شومدى. بۇرىن ەتباس سىفىرىن ەڭ العاش پايدالانغان سول وقىمىستىلار بۇگىندەرى اتى الەمگە ايىگەلەنگەن شىساك قالاسى (Sheshach) جۇمىلعىن شەشكەن كەزدە دە ءدال وسلاي تەبىرەنگەن شىعار - اۋ. كوپ جىلدىن بەرى ءدىن وقىمىستىلارى «نەجىلدە» تىلگە النانتىن شىساك قالاسى جونىندەگى پايمىمداردى مۇلدە تۇسىنە الماي كەلگەن. قارىتا اتاۋلىنى تۇگەل اقتارىپ، بارلىق جازبا دەرەكتەردى اۋدارىستىرعاندا دا تابىلماعان بۇل قالا «نەجىلدەگى» «يەرەميا كىتابىندا» اۋىزعا النادى. مىسالى، شىساك قالاسى، شىساك قالاسىنىڭ پاتشاسى، شىساك قالاسىنىڭ تۇرعىندارى دەگەن سياقتىلار. اقىرى ءبىر

وقىمىستى ەتباس سيفرى ارقىلى وعان تالداۋ جاساعاندا شىققان ناتىجە ادامدى ەستەن تاندىراتىنداي ەدى. تالداۋ ارقىلى شىساك قالاسىنىڭ اتى ەرەكشە ايگىلى ءبىر قالانىڭ ۋاكىل ەسمى بولپ شىققان، ونىڭ شەشىلۋ بارىسى دا وتە قاراپايىم بولعان.

شىساك قالاسىن سىبورىي تىلىندە قارىپتاپ جازعاندا: Sh-Sh-K بولادى.

Sh-Sh-K، ەگەر جوعارىداى قۇپيا سيفر كەستەسى ارقىلى ورنىن اۋىستىرساق، B-B-L عا وزگەرەدى. B-B-L، سىبورىي تىلىندە بابىل دەپ وقىلادى.

تالداۋ ارقىلى ءتلىسىم Sheshach قالاسىنىڭ جايىشلىقتا ۇنەمى ايتىلاتىن بابىل قالاسى ەكەنى كورسەتىلگەننەن كەيىن «ءنجىلدى» زەرتتەۋ ورلەۋى جەدەل كوتەرىلگەن. بىرنەشە اپتا بشىندە «ءتاۋاراتلىقى» ءبىرسىپىرا تۇسىنىكسىز سوزدەرگە ەتباس سيفرى ارقىلى تالداۋ جاسالىپ، ونىڭ ملەنناسى ايقىندالدى. بۇرىنقى وقىمىستىلاردىڭ تۇسىنە دە كىرمەگەن شىكى ءمان - ملەننالار دا سوپاڭ ەتىپ شىعا كەلگەن ەدى.

لانگ تەبىرەنەستى كوڭىل كۇيىن باسا الماي: «ءبىز دە تاياپ قالدىق» دەدى باسەڭ ۇنەم.

— ءالى بار، — دەدى تىبىن. ول سوفىعا قاراپ قويدى دا: — سەن دايىندالىپ بولدىڭ با؟ دەدى كۇلىپ. سوفى باسىن يىزەدى.

— ماقۇل ەندەشە، بوۋمو ءتاڭىرىن ەگەر داۋىسىمىز دىبىس سىبورىي تىلىمەن الساق، B-P-B-V-Th بولادى. ەندى سەن سىزەن ەتباس كەستەسىن قولدانساق عانا بولعانى وسى ارپتەردى بەس ارپتىك قۇپيا سيفرعا اينالدىرا الامىز.

لانگتىڭ جۇرەگى اتقالاتتاپ كەتتى. B-P-B-V-Th. كۇن نۇرى ۇشاق تەرەزەسىنەن كولبەي ءتۇسىپ تۇر. ول سوفىدىڭ قۇپيا سيفر اۋىستىرۋ كەستەسىنە قاراپ تۇرىپ، اقىرىن - اقىرىن ارپتەردىڭ